

Ongewild op de kwekerij

Directe wildschade kan in sommige teelten zomaar oplopen tot meer dan 5.000 euro per jaar per bedrijf

Niet alleen schimmels en insecten kunnen schade toebrengen aan boomkwekerijgewassen, ook diverse wildsoorten weten de boomkwekerijpercelen goed te vinden. Met name vogels, konijnen, hazen en reeën kunnen grote schade aanrichten aan het gewas, zowel in containerteelt als in de vollegrond.

Auteur: Chiel van der Voort

Een probleem van grote omvang

Wildschade komt in veel teelten voor, verspreid over het hele land. Over het algemeen zien we vooral buiten schade optreden, maar ook de gesloten teelt blijft niet gespaard. De diversiteit aan gewassen die schade ondervinden is groot. In veel gevallen leidt de aanwezigheid van wild tot directe schade aan het gewas en uiteindelijk tot onverkooptbare planten; soms is de schade indirect of ontstaan er alleen lastige situaties. Feit is wel dat het in alle gevallen ongevraagde kosten met zich meebrengt, zowel door schade als voor de aanschaf van eventuele wildwerende maatregelen. De directe schade aan gewassen kan in sommige teelten zomaar oplopen tot meer dan 5.000 euro per jaar per bedrijf. Veel boomkwekers zijn wel bezig met de problematiek rondom wildschade en het voorkomen ervan, maar in de praktijk blijkt het vaak nog moeilijk om een volledige bescherming voor het gewas te bieden.

Vollegrond

In de vollegrond komen we veel verschillende schadegevallen tegen, veroorzaakt door zowel vogels, konijnen, hazen als reeën. Vooral kraaiachtigen zorgen in de spillen- en laanbomenteelt voor gebroken en/of doorgelopen takken. De vogels zoeken vaak het hoogste punt op, wat betekent dat ze massaal in de toppen van de bomen terechtkomen. Jonge bomen of dunne takken kunnen dit gewicht niet altijd verdragen, waardoor schade ontstaat. Spechten kunnen in deze teelten flinke schade aanrichten door het aanpikken van de bast. Ook in de zaaibedenteelt en net na het uitplanten van stek in de vollegrond zien we schade door vogels, vooral door kraaiachtigen en houtduiven. Zaden worden weggepikt of de nieuwe aanplant wordt uit de grond getrokken. Ook in de teelt van besgewassen zien we regelmatig dat vogels, bijvoorbeeld spreeuwen, de vruchten uit het gewas wegpikken.

Reeën komen in kleinere getale voor en over het algemeen specifieker per perceel. Reeën hebben vaak een vaste vluchtroute en percelen grenzend aan bijvoorbeeld een bos, houtsingel of maïsveld worden doorgaans vaker door hen bezocht. Schade door reeën uit zich op velerlei manieren, afhankelijk van de teelt en de tijd van het jaar. In de teelt van laanbomen zien we vooral schade aan de bast ongeveer op een meter hoogte, doordat de dieren met hun tanden schors afschrapen in de lengterichting, of doordat ze met hun gewei tegen de stam vegen of slaan. Konijnen en hazen geven vergelijkbare schade, maar dan vooral aan de stambasis, net boven de grond.

In lagere gewassen en struiken, bijvoorbeeld rozenstruiken, is de aanwezigheid van reeën vooral te herkennen aan afgevreten bloemknoppen en jonge scheuten. Reeën hebben een voorkeur voor de meest voedzame delen van

Angstkreten van merels verjagen soortgenoten

Op de kwekerij Frans Sprenkels in Achtmaal zijn het de merels die het gemunt hebben op met name de inhoud van de containers met Japanse esdoorns. Sprenkels: 'In mei, juni en juli zijn de merels op zoek naar voedsel voor hun jongen en pikken ze het afstrooimiddel uit de potten. We hebben al verschillende middelen geprobeerd. We gebruiken nu Jaritop. Maar ook de verlijmdde kurk werd door de merels helemaal kapot gepikt en uit de pot gegooid.' Sinds een paar jaar doet Sprenkels een proef met geluidsapparatuur van Cultus. Hiermee worden angstkreten van een merel en ook kreten van een roofvogel over het containerveld verspreid. 'Dit jaar heeft het heel goed gewerkt en hebben we van half juni tot eind oktober geen last van merels gehad. Voorheen waren er jaren dat 80-90% van het afstrooimiddel uit de potten lag. Tot nu toe heb ik de geluidsapparatuur gratis gehad, maar als dat volgend jaar niet meer het geval is, dan ga ik er zeker zelf een aanschaffen, want de resultaten zijn heel goed.'

het gewas en daardoor komt het dus voor dat de schade zeer gewasafhankelijk is. Konijnen en hazen knagen vooral aan de onderste delen van het gewas. Dit kan in de rozenteelt grote schade geven doordat nieuwe oculaties worden afgeknaagd of stamrozen worden beschadigd. Naast de bekende belagers komen er in sommige gebieden ook dassen voor. De aanwezigheid van deze dieren leidt niet tot directe schade aan het gewas, maar ze kunnen er wel voor zorgen dat bijvoorbeeld konijnen en hazen hun gang kunnen gaan. Dassen graven grote gaten onder omheiningen door, waardoor klein wild gemakkelijker het perceel op komt.

Containerteelt

In de containerteelt zien we weinig schade door reeën. Percelen liggen in de meeste gevallen aan huis en de afscheiding rondom het bedrijf houdt het groot wild over het algemeen wel buiten de deur.

Het is een ander verhaal voor vogels, konijnen en hazen. Zij kunnen nog wel eenvoudig bij de gewassen komen. Zoals de vollegrondsteelt vooral gekenmerkt wordt door directe schade aan het gewas, komt er in de containerteelt naast directe schade ook veel indirecte schade voor. Konijnen en hazen vreten niet alleen aan gewassen, maar knagen vaak ook aan bijvoorbeeld druppelslangen of vernielen het antiworteldoek bij het graven van holen.

Ook vogels kunnen nogal dwarsliggen. Hoewel ze met hun gezang zorgen voor een vrolijke noot op de kwekerij, kunnen ze ook grote schade aangerichten. Het uittrekken van vers opgepotte planten is een van hun favoriete bezigheden. We zien vaak dat kraaiachtigen en kleinere zangvogels zoals de merel hiervoor verantwoordelijk voor zijn. Bij het zoeken naar voedsel moeten ook afdekmaterialen op de pot het ontgelden, wat leidt tot meer onkruidgroei. Sommige afdekmaterialen kunnen maar één keer worden toegepast, wat het probleem dus nog kostbaarder maakt. Daarnaast komt het wel eens voor dat labels uit de pot worden verwijderd.

Afwisseling van systemen van groot belang

Er zijn diverse producten en systemen beschikbaar om wild te weren. Ten eerste zijn er akoestische verjaagsystemen op de markt waarbij het wild wordt verjaagd door het uitzenden van geluidssignalen. Een tweede mogelijkheid is de inzet van optische verjaagsystemen waarbij het wild wordt afgeschrikt door bewegende, in het oog springende producten. Naast de akoestische en optische maatregelen zijn er ook diverse geurstoffen beschikbaar en producten die bescherming bieden aan het gewas, zoals (schrik)netten en boomnetjes. In het kader van het praktijknetwerk 'Vogels in de Boomkwekerij' zijn de afgelopen twee jaar een aantal wildwerende maatregelen in de praktijk getest. In de

teelt van tweejarige rozen en laanbomen is een geluidssysteem ingezet ter wering van reeën. Het systeem bestaat uit een geluidskaart met diverse angstkreten en schrikgeluiden, welke op een willekeurig moment worden afgespeeld via een aantal luidsprekers. De perioden gedurende welke het systeem geluiden uitzendt, is instelbaar, evenals het interval tussen de geluiden. Het systeem werkt op een gewone accu, waardoor het vrijwel overal te plaatsen is. Helaas werd in beide gevallen het systeem gestolen, nog voordat er serieuze metingen in het gewas gedaan konden worden. Dit geeft ook meteen een groot nadeel van het geluidssysteem aan.

Reeën hebben een voorkeur voor de meest voedzame delen van het gewas en daardoor komt het voor dat de schade zeer gewasafhankelijk is

Het geluidssysteem is ook ingezet in de containerteelt van Acer-stammetjes ter wering van voornamelijk merels. Het gaat hierbij om hetzelfde systeem als hetgeen tegen reeën is ingezet, maar dan met een geluidskaart specifiek tegen verschillende vogelsoorten. De resultaten met dit systeem tegen merels zijn veelbelovend. De merels pikten het afdek materiaal (Jaritop) van de potten. Na inzet van het geluidssysteem werd er geen schade meer aangericht. In een ander blok, waar het geluid niet te horen was, breidde de schade zich wel uit. Houd er bij de inzet van geluidsmaatregelen wel rekening mee dat omwonenden het geluid als storend kunnen ervaren. Naast het geluidssysteem zijn tegen reeën ook reflectoren, *foxlights* en geurstoffen ingezet in verschillende teelten. *Foxlights* bootsen de beweging van een persoon met een zaklamp na, waardoor het wild de indruk zou moeten krijgen dat er iemand op het perceel aanwezig is. Bij alle drie deze maatregelen geldt dat al gauw gewenning optreedt. Bij aanvang lijken de maatregelen wel te werken, maar na een paar weken komen de reeën toch weer het perceel op; ze zijn aan de maatregelen gewend en zien deze niet meer als gevaar. Een bijkomend nadeel van de geurstof is dat de geur snel vervaagt en dat herhaaldelijk aanbrengen dus van groot belang is. Een voordeel van deze maatregelen is dat ze

over het algemeen goedkoper zijn in aanschaf dan de geluidsmaatregelen. Omdat bij dergelijke producten al gauw gewenning optreedt, wordt het aangeraden om verschillende systemen af te wisselen. Wees niet bang om een systeem tijdelijk uit te schakelen of te verwijderen. Zorg er dan wel voor dat er alternatieve wildverende maatregelen zijn opgesteld. Tegen konijnen en hazen is een schriknet ingezet. Grote konijnen werden door dit net tegengehouden, kleine dieren kwamen nog door de mazen heen. Het net had een goede werking, omdat vooral de grote konijnen en hazen voor schade zorgen. Belangrijk is wel dat het net minimaal 1 meter hoog is en bij voorkeur voorzien van elektrische stroom. De netten zijn ook bruikbaar tegen reeën, maar dan dient een minimale hoogte van 2 meter te worden aangehouden. Controleer het schriknet regelma-

tig op gebreken; konijnen die eenmaal binnen de omheining zitten, zijn moeilijk van het perceel af te krijgen.

Veel kwekers hebben ervoor gekozen om samenwerking aan te gaan met jagers in de buurt. De jacht blijkt een goede manier om een populatie hazen of konijnen te onderdrukken. Deze methode lost echter niet alle problemen op, uiteraard. Jagen is alleen toegestaan in bepaalde perioden en men dient in het bezit te zijn van een geldige jachtacte. Daarbij is het niet toegestaan te jagen op alle soorten wild; de jacht op bijvoorbeeld reeën of wilde zwijnen (grofwild) is verboden.

Tegemoetkoming

Bij schade van enige omvang door een beschermd dier kunt u in aanmerking komen

voor een tegemoetkoming van het Faunafonds. Het is hierbij veelal verplicht om preventieve maatregelen te treffen ter voorkoming en beperking van de schade aan uw boomkwekerijgewassen. Mochten deze preventieve maatregelen niet afdoende helpen, dan komt u mogelijk in aanmerking voor een vrijstelling op de verbodsbepalingen. Deze vrijstelling maakt het mogelijk om dieren te verjagen, vangen of doden waarvoor normaal een verbod zou gelden. Of u in aanmerking komt voor een dergelijke vrijstelling, wordt uitgemaakt door uw provincie en ook de invulling van deze vrijstelling kan per provincie verschillen. Mochten de preventieve maatregelen niet werken en mocht u niet in aanmerking komen voor een vrijstelling, dan kunt u misschien nog een ontheffing van de verbodsbepalingen voor beheer en schadebestrijding krijgen. Vraag hiervoor naar de mogelijkheden bij uw provincie. Meestal worden de ontheffingen door de provincie gegeven aan faunabeheereenheden; dit zijn door de provincie erkende samenwerkingsverbanden die zich bezighouden met het beheer van diersoorten en de bestrijding van schade door dieren.

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

www.boom-in-business.nl/artikel.asp?id=23-4350

Auteur Chiel van der Voort is werkzaam bij Cultus Agro Advies als teeltbegeleider Containerteelt en vollegrondssierteelt.